

**KONGREGACIJA
ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA
I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA**

**OBLIK PUSTINJAČKOGA
ŽIVOTA U MJESNOJ
CRKVI**



HRVATSKA REDOVNIČKA KONFERENCIJA

KONGREGACIJA ZA USTANOVE
POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA

OBLIK PUSTINJAČKOGA ŽIVOTA
U MJESNOJ CRKVI

»Put ću napraviti u pustinji.« (Iz 43,19)

Smjernice



Dokumenti – 14

Nakladnik:

Hrvatska redovnička konferencija,
Zagreb, Slavoljuba Bulvana 4

Objavljuje se s dopuštanjem LIBRERIA EDITRICE VATICANA

Odgovaraju:

fr. Slavko Slišković, OP predsjednik HRK
s. Gordana Igrec, FDC potpredsjednica HRK

Uredila:

s. Krista Mijatović, SCSC

Prijevod:

Slavko Antunović

Lektura:

Sabina Luketić

Grafička priprema:

Tvrtko Molnar, Banian ITC

Tisak:

Tiskara Zelina

Naklada:

1.500

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001185541.

ISBN 978-953-97249-9-1

KONGREGACIJA
ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA
I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA

OBLIK PUSTINJAČKOGA ŽIVOTA U MJESNOJ CRKVI

»Put ću napraviti u pustinji.« (Iz 43,19)

Smjernice



HRVATSKA REDOVNIČKA KONFERENCIJA
Zagreb, 2023.

Naslov izvornika:

La forma di vita eremitica nella Chiesa particolare

»Ponam in deserto viam.« (Is 43,19)

Orientamenti

(ISBN 978-88-266-0691-0)

© Libreria Editrice Vaticana, 2021.

UVOD

1. »Put ću napraviti u pustinji« (Iz 43,19). Taj redak iz knjige proroka Izaije nudi nam sugestivnan obzor pustinje – tako drag imaginariju pustinjačkoga života – i istodobno doziva u pamet metaforu puta kojega Bog utire i kojim učenik kroči u traženju njegova Lica. Od istoka do zapada kršćanska je tradicija protkana svijetlom prisutnošću muškaraca i žena koji su, jedinstvenom radikalnošću, živjeli *sequela pressius Christi* u obliku pustinjačkoga života. Od samih početaka, prva svjedočanstva podsjećaju na značajku života darovanoga Bogu, *na hvalu Slave [njegove] milosti* (Ef 1,6).

Pustinjački se život izražava u odluci da se živi intenzivno i isključivo traženje Božjega lica. Nošen je željom prisnoga sjedinjenja s njim, samo se njemu predaje u najstrožoj odvojenosti od svijeta. Život *soli Deo*¹ ukorjenjuje se u samo srce Crkve i čovječanstva, otvarajući se plodnom zagovaranju.

Crkva želi zahvaliti za taj »dragocjeni biser« (Mt 13,46), stavljen u isti mah u središte i na margine života kršćanske zajednice i kojega pastiri mjesnih Crkava motre s poštovanjem, svjesni da trebaju čuvati njegovu vjerodostojnost i pratiti njegov razvoj.

Ove *Smjernice* Kongregacije za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života, u duhu tradicije pustinjačkoga života i u skladu s kanonom 603., obraćaju se na osobit način *pustinjaci-
ma i pustinjakinjama* koji pod vodstvom dijecezanskoga biskupa opslužuju oblik života koji im je vlastit.²

¹ Usp. TEODOR STUDITA, *Parva catechesis*, Auvray, Pariz, 1981., 141-142.

² Usp. *Zakonik kanonskog prava* (25. I. 1983.), kan. 603 § 2. (dalje: ZKP); IVAN PAVAO II., *Vita consecrata. Apostolska pobudnica o posvećenomu životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu* (25. III. 1996.), br. 7. (dalje: VC).

TRADICIJA PUSTINJAČKOGA ŽIVOTA

2. Još od prvih kršćanskih vremena eremitski ili anahoretski oblik života, koji se može smatrati najstarijim i najstrožim oblikom odvajanja od svijeta, predstavljao je snažan poziv na evanđeosku radikalnost. Antun³, a nakon njega Pavao, Hilarije i mnogi drugi, poslušni Božjoj riječi, povlačili su se u pustinju da se potpuno prikažu Gospodinu u samoći, u ustrajnoj molitvi, živeći u uzdržljivosti, u slobodi od samih sebe i od stvari, u samoći označenoj postom, odricanjem od dobara i siromašnim životom.

3. *Pravilo svetoga Benedikta* (480. – 547.) snažno je utjecalo na pustinjački život, potvrđujući koliko je takav oblik života cijenjen, kao što se može vidjeti iz prvoga poglavlja,⁴ ali se ipak usredotočuje na cenobitski oblik života. Monaški život postupno poprima jasne obrise u svojem kanonskom statusu, dok pustinjački život gubi pozornost Crkvenih struktura, premda ne i blizinu puka. Na zapadu u razdoblju barbarskih invazija pustinjački život dobiva novi zamah, a razvija se i irski misionarski anahoretizam, koji je imao važnu ulogu u evangelizaciji Europe. Na istoku Justinijanove (527. – 565.) *Novelle* pokreću promjenu, zbog čega se pustinjački život ne dopušta osim ako je ovisan o nekoj zajednici, a prijelaz na samotnički život javlja se gotovo kao kruna monahova itinerara.

Tijekom vremena prepoznaje se potreba za razdobljem kušnje uz iskusnog pustinjaka (*abba*) ili duhovnu majku (*amma*), koji vode prve korake novoga samotnika. Okupljanje eremitā oko duhovnog vođe u ishodištu je mnogih cenobitskih zajednica. Anahoretizam dugo vremena koegzistira s cenobitskim monaštvom i u kanonskom se zakonodavstvu ne razmatra zasebno.⁵

4. U 11. i 12. stoljeću događa se s jedne strane procvat eremitizma, a s druge strane njegov pomak prema novim oblicima kao što

³ Usp. ATANAZIJE, *Vita Antonii*, PG 26, 835-976.

⁴ Usp. BENEDIKT, *Pravilo*, I, 3-5.

⁵ Više o tome: Kalcedonski koncil (451. godina), kan. 3-4: COD 88-89.

su anahoretski redovi (na primjer kamaldoljani, kartuzijanci, pustinjaci Blažene Djevice od Gore Karmela). Ti su anahoretski redovi nova cenobitska utemeljenja koja integriraju neke elemente vlastite pustinjačkom životu, kao što je odvajanje od svijeta – čak i fizičko, strogost i ručni rad. Grgurovska reforma, koju su proglasili ti novi redovi, u svojim je najradikalnijim aspektima bila nadahnuta duhovnošću pustinja.

5. Između 14. i 16. stoljeća, u vremenu jačanja klasne organizacije društva, anahoretizam sa svojim karakterističnim obilježjima slobode, esencijalnosti i poniznosti bilježi opadanje te se čini da kontemplativna i samotnička orijentacija iščezava. Snažna težnja da se redovnički stalež smatra jedinim pozivom na savršeni život, kako naglašava čak i Tridentski sabor, ipak ne vodi do potpunog nestanka pustinjačkog iskustva. Ono nastavlja predstavljati put slobode i evanđeoske vjerodostojnosti. Poznati su naime i u tome razdoblju primjeri pravoga i istinskoga pustinjačkoga zavjetovanja.

6. U sljedećim stoljećima, osobito u 18. stoljeću, usprkos općoj diskreditaciji koju trpi redovnički život zbog propadanja velikih monaških redova i prosvjetiteljskog uzdizanja razuma, pustinjaštvo uspijeva opstati pružajući suvremenom čovjeku, usredotočenom na samoga sebe i na mogućnosti znanosti, istinu o njegovu biću stvorenom na Božju sliku i priliku. Jednako tako, veliko razdoblje misionarske obnove i procvata redovničkoga života, koje se zbilo u 19. i 20. stoljeću, s pojavom i množenjem karizmi posvećenih evangelizaciji, apostolskom radu i cjelovitom promicanju čovjeka, nije ugasilo nezatomljivu potrebu za prisutnošću muškaraca i žena koji su životom skrivenim u samoći pustinja, u molitvi i u esencijalnosti, podsjećali na »onaj nutarnji vidik otajstva Crkve, to jest osobnu intimnost s Kristom«⁶.

⁶ *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., br. 921. (dalje: KKC).

7. U procesu obnove redovničkoga života, koja na poseban način obilježava 20. stoljeće i seže do Drugoga vatikanskoga koncila i dekreta *Perfectae caritatis*, prepoznaje se kako je od samih početaka Duh pobuđivao u Crkvi muškarce i žene, koji su u obliku samotništva ili u redovničkim zajednicama koje su osnovali, posvetili Bogu svoj život slijedeći Krista u većoj slobodi i nasljedujući izbliza njegov oblik života. Ujedinjeni sve više s Kristom, u sebedarju koje obuhvaća cijeli život, oni nastavljaju obogaćivati životnost Crkve i čine plodnim njezin apostolat.⁷

8. Sveopći poziv na svetost – koji je potvrdio Drugi vatikanski koncil – »neprestance [se] očituje i mora očitovati u plodovima milosti koje Duh proizvodi u vjernicima« i »izražava u mnogo oblika kod pojedinaca koji u svojem životnom redu teže savršenstvu ljubavi tako da izgrađuju druge«⁸. Koncilski oci, sazvani da razlučuju korake koje treba učiniti u poslušnosti glasu Duha Svetoga, spomenuli su samotnički život⁹ među prvim oblicima nasljedovanja Krista. *Accomodata renovatio* redovničkoga života koju je pokrenuo Koncil potaknula je, osobito u latinskoj Crkvi, i značajnu *obnovu* pustinjačkoga života.

⁷ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Perfectae caritatis. Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života* (28. X. 1965.), br. 1. (dalje: PC).

⁸ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 39. (dalje: LG).

⁹ Usp. PC, br. 1.

POZIV I IDENTITET
PUSTINJAČKOGA ŽIVOTA (kan. 603)

Crkveno priznanje

9. U kanonu 603. *Zakonika kanonskog prava*, proglašenoga 1983. godine, izriče se mudra teološka i crkvena sinteza temeljnih značajki pustinjačkoga života, definicijom klesanom tijekom dviju tisuća godina duge tradicije. Kanon 603. pruža pravni status vjernicima koji žele prigrliti taj poseban poziv, a da ne pripadaju nekoj ustanovi posvećenoga života,¹⁰ premda se dopušta mogućnost poziva na posvećeni život u pustinjačkom obliku.¹¹

Izjavljujući da »Crkva priznaje pustinjački ili osamljenički život«, u kanonu 603 § 1 identificiran je oblik života u *suobličnosti* Kristu, koji Crkva priznaje i koji je oblikovan u odnosu prema njoj, a može se svesti na iskustvo samotnoga Isusa na gori.¹² Crkva ne priznaje toliko *nekoga* pustinjaka ili *neku* pustinjakinju, nego u *obliku pustinjačkoga života* pronalazi restituciju jedne kristološke značajke. Taj se oblik ostvaruje odvojenošću od svijeta, prihvaća se obveza njegovati ozračje šutnje, samoće i molitve koje se kao takvo stavlja u službu „Božje slave i spasenja svijeta”.

10. Ovdje nije riječ o pustinjačkoj individualnosti jer se ne radi o samopotvrđivanju. Događa se, naprotiv, upućivanje na Drugoga, na Boga, u posvećenosti koja uzima oblik *biti sami sa Samim*. Svaki pojedini pustinjak usvaja *oblik života* koji mu prethodi i koji ga nadilazi te ga povijesno utjelovljuje u poučljivosti djelovanju Duha Svetoga. U tome smislu, pustinjački je život u sebi nepotpuna, djelomična restitucija mnogolikoga *forma Christi* i lik pustinjaka u otvorenom je odnosu sa Crkvom i poviješću. Treba stoga nadići povijesno nasljeđe i teološko-duhovni imaginarij koji su pustinjaka smatrali vrhunskim „individuom” potpuno darovanoga života.

¹⁰ Usp. ZKP, kan. 603.

¹¹ Usp. ZKP, kan. 603 § 2.

¹² Usp. LG, br. 43. i 46.; PC, br. 1.

»Takav život ‘u pustinji’« – kako navodi apostolska postsinodalna pobudnica *Vita consecrata* u broju 7. – poziv je crkvenoj zajednici »da nikada ne izgubi iz vida najviše zvanje, a to je biti uvijek s Gospodinom«¹³. Znakovit je u tom smislu lik blaženoga Charlesa de Foucaulda (1858. – 1916.): »*Pustinja mi je silno draga; lijepo je i ljekovito stajati u samoći pred vječnim stvarima; tu osjetiš kako te preplavljuje istina.*«¹⁴ Saharski je pustinjač »možda kao malo tko od drugih, naslutio važnost duhovnosti koja isijava iz Nazareta (...) zadivljen otajstvom Svete Obitelji«¹⁵. Otajstvo nutarnje sabranosti i odricanja; samotnički život posvjedočen u darivanju samoga sebe do krajnosti, ne kao skrivanje od ljudi, nego kao skrovitost među ljudima.

11. Crkva u kanonu 603 § 1 smješta pustinjački život izvan (lat. *praeter*) ostalih institucionalnih oblika posvećenoga života, upozoravajući na njegove osobitosti i raspoznajući njegov *proprium* u karakterističnim obilježjima toga oblika života:

Osim ustanova posvećenoga života, Crkva priznaje [lat. *agnoscit*] pustinjački ili osamljenički život, kojim vjernici strožim odvajanjem od svijeta, šutnjom samoće, postojanom molitvom i pokorom posvećuju svoj život Bogu na slavu i za spasenje svijeta.

Crpeći iz mudrosti crkvene tradicije, taj kanon iznosi na vidjelo pustinjakov *modus vivendi*: on strože (lat. *arctiore*) provodi u djelovanju odvajanje od svijeta; njegova šutnja je u samoći (lat. *solitudinis silentio*); on „nosi habit” molitve i pokore, u stalnom i rastućem ritmu hvale Bogu i zagovora za čovječanstvo. Poziv pustinjaka

¹³ VC, br. 7.

¹⁴ Charles DE FOUCAULD, Lettera a Marie de Bondy, u: *Jesus Caritas* 70 (1998.).

¹⁵ FRANJO, *Molitveno bdjenje za obitelj* (3. X. 2015.).

jest biti s Bogom samim, *Unum necessarium*, posredstvom putovanja oslobođenja i evanđeoskoga obraćenja, na kojima se doživljava napor duhovne borbe, da bi se postiglo čistoću srca.

Te se dimenzije u životu pustinjačka uzajamno dinamično obogaćuju: u samoći cvate pustinja odvojenosti, a u molitvi i pokori šutnja postaje jekom glasa svakoga čovjeka koji živi odvojenost kako bi sav bio *posvećen*.

12. *Poziv* na pustinjački život, kao karizmatička stvarnost, plod je suradnje čovjekove slobode s Božjom milošću i Crkva ga je priznala kako bi se mogao izraziti u svojoj vjerodostojnosti.

Crkveno priznavanje (lat. *agnoscit*) podrazumijeva prihvaćanje pustinjačka u partikularnu Crkvu, koje potvrđuje, vodi i prati dijecezanski biskup. Riječ je o osjetljivom procesu razlučivanja koji radi svoga boljega ostvarenja, zahtijeva provođenje u djelo crkvene sinodalnosti, u kojoj vjernici i pastiri zajednički biraju korake zajedništva za izgradnju Kraljevstva Božjega, kako bi svakomu bilo dano upoznati nadu vlastitoga poziva. Povezanost sa crkvenim pastirskom poprima posebnu kanonsku vrijednost u slučaju javnoga zavjetovanja evanđeoskih savjeta:

Pustinjak, kao Bogu prikazan u posvećenom životu, priznaje se u pravu [lat. *iure agnoscitur*] ako tri evanđeoska savjeta, potvrđena zavjetom ili kojom drugom svetom vezom, javno prihvati pred dijecezanskim biskupom i pod njegovim vodstvom provodi svoj način življenja.¹⁶

13. Pustinjački se život dakle kreće između dvaju referentnih polova: Crkve i svijeta. Crkva predstavlja dvije stvarnosti – majčinsko krilo koje rađa pustinjački poziv i istodobno životno okruženje u kojem taj poseban poziv cvate i ostvaruje se u vjerodostojnosti i punini. Svijet – stvarnost od koje se pustinjak odvaja i za koju bira

¹⁶ ZKP, kan. 603 § 2.

život na rubu. Crkva i svijet okvir su koji čuva pustinjaka od individualističke subjektivnosti i postavlja ga kao stražara nade koji »napreduje na putevima vremena s pogledom uprtim na buduću rekapitulaciju svega u Kristu«¹⁷, svjestan da vrijeme i vječnost nisu više jedno poslije drugoga, nego blisko povezani.

U tišini samoće

14. Izraz *solitudinis silentio*, tako drag kartuzijanskoj tradiciji, ističe da se tišina svojstvena pustinjaku ne podudara s odsutnošću glasova ili buke, koja proistječe iz fizičke izoliranosti, niti može biti izvana nametnut uvjet. Tišina je temeljan stav koji izražava radikalnu raspoloživost za slušanje Boga; potpuna usredotočenost na traženje jedinstva s njim puštajući da budemo privučeni k pashalnoj dimenziji Kristove smrti i uskrsnuća; iskustvo otajstvene plodnosti potpuno darovanoga života i paradoksalne svjedočke rječitosti šutnje, kad je nastanjena Ljubavlju.

15. U radikalnoj samoći, pisao je Petar Damiani (1007. – 1072.) u jednom od svojih djela – *Dominus vobiscum* – koje u latinskoj tradiciji podrobnije definira crkvenu ulogu toga načina života, pustinjak je kao neki mikrokozmos, svijet i Crkva u malom. On dakle ne smije zaboraviti Crkvu i svijet koje predstavlja u njihovoj globalnosti. Što je više sam, pred Bogom, to više otkriva u sebi najdublju dimenziju svijeta.

Evokativnim izričajem Petar Damiani ističe tu otvorenost:

Po snazi Duha Svetoga, koji je u pojedincima i ispunjava sve, uočava se s jedne strane pojedinačnost koja ima u sebi množinu [lat. *solitudo pluralis*], a s druge strane mnogostrukost koja ima u sebi pojedinačnost [lat. *multitudo singularis*].¹⁸

¹⁷ VC, br. 59.

¹⁸ PIER DAMIANI, *Lettera 28. All'eremita Leone di Sitria*.

16. Često se prvi od dvaju izričaja – *solitudo pluralis* – koristi kad se želi okarakterizirati pustinjačko iskustvo. Izričaj je osobito suggestivan u suvremenom ozračju koje je snažno obilježeno duhovnim subjektivizmom, ali od kojega se ipak traži – neizbježno i možda poželjno – suočavanje s globalizirajućom stvarnošću. Bilo bi, ipak, pogrešno svesti pustinjačku intuiciju na taj prvi izričaj Petra Damianija zanemarujući drugi izričaj – *multitudo singularis*. Naime upravo ta napetost daje dubinu, dostojanstvo i kritičku svijest potrebi za identitetom. Identitet se treba prikladno elaborirati kako se ne bi pokleknulo u vremenu bogatom nemirima i siromašnom sigurnostima. U životu pustinjaka pojedinačnost, a time i subjektivnost, ne uzdiže se kao mjerilo svega, nego mnogostrukost – kako mnogostrukost koju nosimo u sebi, tako i mnogostrukost svijeta – nalazi svoj smisao u svjetlu *Jedinoga potrebnog*, integrirajući kompleksnost u »ja« svakoga pojedinca kao u kakav mikrokozmos. Istinski identitet ukorijenjen u vitalnoj tradiciji ne isključuje i ne odbacuje, nego uključuje, integrira i nanovo spaja.

Na hvalu slave njegove

17. Kanon 603. priziva pavlovski poticaj *bez prestanka se molite* (1 Sol 5,17), naznačujući da je pustinjak pozvan biti »ustrajan«, to jest revan i postojan u dijalogu s Bogom. Molitva traži od pustinjaka ustrajnost koja nije statična, nego dinamična i mnogostruka. Ne zato što se moraju umnažati molitve i pobožni čini, nego zato što odnos s Bogom zahvaća molitelja u svim njegovim dimenzijama – tjelesnost, inteligencija, osjećajnost – i osvjetljuje smisao čitava njegova postojanja. Imajući stalno na pameti da se molitva sastoji prije svega u otvorenosti za prepoznavanje želja Duha (usp. Rim 8,26-27), svaki će pustinjak morati pronaći sklad reguliran tom mnogostrukošću: svatko sa svojim naglascima, ali u referentnom okviru, čija je bitna obilježja korisno dozivati u pamet.

18. Molitva pustinjaka ustrajan je hod između klanjanja i hvale. To je posebno ostvarenje »one *confessio Trinitatis* koja karakterizira sav kršćanski život, priznajući s udivljenjem uzvišenu ljepotu Boga Oca, Sina i Duha Svetoga i svjedočeći s radošću njegovu ljubaznu susretljivost prema svakom ljudskom biću«¹⁹. Klanjanje je prvi stav čovjeka koji se priznaje stvorenjem pred svojim Stvoriteljem. Ono uzdiže veličinu Gospodina koji nas je stvorio i svemoć Spasitelja koji nas oslobađa od zla. To je prostracija duha pred »kraljem slave« i smjerna šutnja pred Božjim licem, pred Bogom koji je uvijek veći od nas.

Hvala, potpuno nesebična, pripada Bogu; pjesma koja se uzdiže njemu i daje mu slavu, ne samo zbog djela što ih čini već zato što On jest. »Čovjek, stvoren na sliku Stvoriteljevu, otkupljen krvlju Kristovom i posvećen nazočnošću Duha Svetoga, ima kao *posljednji cilj* svoga života *biti 'na hvalu slave' Božje* (usp. Ef 1,12).«²⁰ »*Hvala slave* – dozivajući u pamet poticajno razmišljanje svete Elizabete od Trojstva – jest duša koja boravi u Bogu, koja ga ljubi čistom i nesebičnom ljubavlju, ne tražeći sebe u milini te ljubavi, koja ga ljubi iznad svih njegovih darova kao da ništa nije primila, sve dotle da želi dobro onoga koji se tako silno voli.«²¹

Klanjanje i hvala uzdižu se u zagovornu prošnju. To je dar Duha Božjega, koji vodi vjernika do poniranja u otajstvo Kristova posredovanja u korist cijeloga ljudskoga roda (usp. Rim 8,3-4; 1 Iv 2,1-2; Heb 7,25), naglašavajući posredničko »stajanje između« stvorenja, krhkoga i izloženoga prijetnji zla, i milosrdnoga Oca, izvora svakoga dobra.

¹⁹ VC, br. 16.

²⁰ IVAN PAVAO II., *Veritatis splendor. Enciklika o nekim temeljnim pitanjima moralnog naučavanja Crkve* (6. VIII. 1993.), br. 10.

²¹ ELIZABETA OD TROJSTVA, *Opere*, Milano, 1993., br. 43, 595.

19. Molitva će dakle morati uvijek biti pozorna na oblik zagovora, a osobito u **liturgiji časova**²². Pozvan darovati se Bogu u samoći radi spasenja svijeta, pustinjač nalazi u zagovornoj molitvi snažan protuotrov opasnosti autoreferencijalnosti. On je naime svjestan da je zagovor moguć također zato što su u Božjem planu sva stvorenja međusobno ovisna:²³ svojom molitvom sudjeluje u poteškoćama i dramama svakoga čovjeka, trpi u sebi dramu udaljavanja čovjeka od Boga i sukoba među braćom te u vjeri jača nadu pomirenja, kao besplatan dar ponuđen našoj slobodi. Molitva će – kaže papa Franjo – »biti ugodnija Bogu i dati veće plodove za naš rast u svetosti, ako u njoj kroz zagovor, (...) izraz bratske brige za druge, (...) uključujemo njihove živote. (...) Na one koji se velikodušno posvećuju zagovornoj molitvi mogu se s pravom primijeniti riječi Svetog pisma: ‘Ovo je ljubitelj svoje braće koji se mnogo moli za narod’ (2 Mak 15,14).«²⁴

Pustinjač, zagovarajući, donosi u ovaj svijet sliku budućega svijeta, u kojem će Bog *otrt (...)* svaku suzu (Otk 21,4) i općinstvo svetih bit će dovršeno.

20. Hrana molitve jest **Božja riječ**, »prvi izvor svake kršćanske duhovnosti. Ona hrani osobni odnos sa živim Bogom i s njegovom spasonosnom i posvećujućom voljom.«²⁵ Svaki će pustinjač nastojati izdvojiti odgovarajuće vrijeme za *lectio divina*: povlašteno mjesto slušanja i razgovora. Prema učenju otaca naime pridjev »božanska« – Božja – znači da je Bog objekt čitanja – Božja riječ, ali ujedno i subjekt, kada dopuštamo da nas On čita i u nas prodre dok govori našem srcu. Kao što podsjeća papa Franjo: »U

²² Usp. VC, br. 95.

²³ Usp. FRANJO, *Laudato si'*. Enciklika o brizi za zajednički dom (24. V. 2015.), br. 86. (dalje: LS).

²⁴ FRANJO, *Gaudete et exsultate. Apostolska pobudnica o pozivu na svetost u svremenom svijetu* (19. III. 2018.), br. 154. (dalje: GE).

²⁵ VC, br. 94.

kontemplativnom životu Bog često naviješta svoju prisutnost na neočekivan način. Razmatranjem Božje riječi u *lectio divina* pozvani smo ostati u pobožnom slušanju njegova glasa kako bi živjeli u stalnoj i radosnoj poslušnosti.«²⁶

21. »Duhovni hod ne poznaje nikakvo napredovanje, ako se ne otvara djelovanju Duha Svetoga kroz napor askeze i, na poseban način, duhovne borbe.«²⁷

Nutarnji život naime iziskuje askezu vremena i tijela, koja pomaže svladati i ispraviti nagnuća ljudske naravi ranjene grijehom i prijeko je potrebna da bismo ostali vjerni svomu zvanju i slijedili Isusa na križnome putu.²⁸ U tom su smislu potrebne asketske vježbe kao vježbanje u unutaršnjem i izvanjskom odvajanju i samosvladavanju, radikalno se suprotstavljajući logikama svjetovnosti i izbjegavajući svaku krajnost u načinima života. Bđenja izražavaju molitveno iščekivanje Gospodina koji dolazi (usp. Otk 22,7), post izražava trezvenost u svakodnevnome životu, a rad solidarnost s ljudskim stanjem. Pustinjak se trudi potvrditi Božju apsolutnost u vlastitome životu; odricati se provođenja vlastitih planova i pretvaranja eremitorija u »centar« duhovnosti ili gostoprimstva, odnosno poduzimanja pastoralnih inicijativa koje nisu u skladu s njegovim životnim staležom.

22. Ta iskonska samoća postaje borba protiv taštine i potrebe da budemo priznati, tražeći od drugih odobravanje i poštovanje. Djelo *Nasljeduj Krista* opominje: »Čovjek gleda u lice, Bog u srce. Čovjek motri djela, Bog nakane. Znak je ponizne duše: uvijek ispravno postupati, a malo držati do sebe. Ni od kojega

²⁶ FRANJO, *Govor monasima Benediktinske konfederacije* (19. IV. 2018.).

²⁷ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Kontemplirajte. Bogu posvećenim muškarcima i ženama na tragovima Ljepote* (15. X. 2015.), br. 29.

²⁸ Usp. VC, br. 38.

stvara tražiti utjehe, znak je velike čestitosti i nutarnjega pouzdanja. Tko za sebe ne traži nikakva izvanjska svjedočanstva, očituje da se svekoliko predao Bogu. *Ta nije prokušan onaj tko sam sebe preporučuje* [2 Kor 10,18], kaže sveti Pavao, *nego onaj koga preporučuje Gospodin*. Živjeti s Bogom u nutрини i nikakvom sklonošću ne prijanjati za vanjsko to znači biti nutarnji čovjek.²⁹

23. Vrhunac i izvor kršćanskoga života i bogoslužja jest **euharistija**³⁰, koja u pustinjakovu životu mora imati primat, premda se neće moći uvijek izraziti u sudjelovanju u svakodnevnom euharistijskom slavlju. »Crkva je primila euharistiju od Krista svoga Gospodina ne kao dar, premda se među mnogim drugima ističe svojom dragocjenošću, već kao *najuzvišeniji dar*, jer je dar njega samog, dar njegove osobe u njegovu svetom čovještву, kao i njegova djela spasenja.«³¹ U euharistiji se Sin Božji želi sjediniti s nama. Sam Krist se prikazuje, a mi »obnavljamo naš savez s njim i omogućujemo mu sve potpunije ostvarivati preobrazbu naših života«³².

»Sudbina svega svijeta povezana je s Kristovim otajstvom, koje je prisutno od praiskona: 'Sve je po njemu i za njega stvoreno' (Kol 1,16).«³³ On je »krvlju križa [svojeга] izmirio sa sobom sve, bilo na zemlji, bilo na nebesima« (Kol 1,20). Pustinjak, snagom svoga poziva, pozvan je više od svih drugih razvijati duboku euharistijsku duhovnost, uzdižući hvalu za primljeni dar, svjestan da to čini »u ime svekolikog stvorenja težeći tako posvećenju svi-

²⁹ *Nasljeduj Krista*, II, 6, 21-27.

³⁰ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Sacrosanctum Concilium. Konstitucija o svetoj liturgiji* (4. XII. 1963.), br. 10.; LG, br. 11.

³¹ IVAN PAVAO II., *Ecclesia de eucharistia. Enciklika biskupima, prezbiterima i đakonima te zavjetovanim osobama i svim vjernicima laicima o odnosu euharistije i Crkve* (17. IV. 2003.), br. 11.

³² GE, br. 157.

³³ LS, br. 99.

jeta i svojski se zalažući u tom smjeru«³⁴. Kršćanski život slavi euharistijsko otajstvo i živi u eshatološkoj perspektivi dolaska Jaganjca, kojega čeka »opremljen kao zaručnica nakićena za svoga muža« (Otk 21,2).

U euharistiji dakle pogled srca prepoznaje Isusa i prihvaća ga kao »zaručnika i prijatelja«³⁵ pomoću molitvene kontemplacije njegove spasenjske prisutnosti, u stalnom obraćenju i obraćanju njegovoj ljubavi, pod svjetlom Duha Svetoga, sve do »svršetka vremenā, kada će Sin sve predati Ocu, tako da 'Bog bude sve u svemu' (1 Kor 15,28)«³⁶, na hvalu Slave njegove (usp. Ef 1,6).

Odvajanje od svijeta

24. Odvajanje od svijeta, u različitim mogućim izrazima, izvorna je značajka oblikā monaškoga života, a još više pustinjačkoga, u njegovu radikalnom traganju za pustinjom koja je sve više unutarnja. Pustinjak koji se postavlja na margine svijeta na neki način proširuje prostor; sa središta se postavlja na margine. To stajanje na margini zasigurno je znak odricanja i lišavanja: riječi i odnosā. To je smisao onoga što su drevni oci nazivali *xeniteta*. Odricanje i otuđivanje podrazumijevaju disciplinu i skrovitost, ali ne i nepripadanje.

Pustinjak koji se udaljava od svijeta ne bježi zbog straha ili zbog prijezira. Živio je u svijetu i u kršćanskom je duhu pozvan nastojati ga ljubiti i gledati očima i ljubavlju koju nam je Bog objavo u Isusu, koji je ljubio svijet do kraja. Bez svijeta nije moguće

³⁴ BENEDIKT XVI., *Sacramentum caritatis. Postsinodalna apostolska pobudnica o euharistiji, izvoru i vrhuncu života i poslanja Crkve, upućena biskupima, kleru, osobama posvećenog života i vjernicima laicima* (22. II. 2007.), 92.

³⁵ TOMA KEMPENAC, *La solitudine e il silenzio. Una necessità di tutti*, II, 33.

³⁶ LS, br. 100.

shvatiti izlazak iz svijeta: od svijeta se odvaja zato da ga se spasi, od njega se udaljava zato što ga se želi ujediniti. Izvanjsko postaje tako unutarnje, daleko postaje blisko, isključenost snagom želje postaje uključenost. Zato to odvajanje ne znači bijeg.

Eremitorij nije mjesto gdje se može suziti vlastiti prostor života i pustinja uzima k srcu poziv Isusa koji je došao radi spasenja i želi uključiti učenika u taj svoj plan sveobuhvatne ljubavi (usp. Iv 17,26). U bliskoj sličnosti s jednim od značenja koje je tradicija dala riječi »monah«, pustinja je također onaj koji teži ujedinjenju, prilagođavanju Kristovoj ljubavi kojoj se ništa ne pretpostavlja.³⁷

25. Biti na marginama doziva u pamet *imaginarij pustinje* koji su drevni oci shvaćali ponajviše kao znakovito mjesto za izražavanje odvajanja od svijeta i prekaljenosti u duhovnoj borbi, koju pustinjaci često proživljavaju. Latinska je Crkva duhovnost pustinje shvaćala na poseban način. Na kasnoantičkom i srednjovjekovnom zapadu imaginarij koji se povezuje s religioznom vrijednošću pustinje doživljava duboku preobrazbu, što je imalo posljedice na samu ideju eremitorija i pustinjačke nastambe. Mjesto u koje se pojedinac povlači i koje se zato i dalje naziva pustinja postaje najprije otok (na primjer Lérins), a zatim šuma, koja je sa svoje strane zasigurno mjesto odvajanja od svijeta, ali, takoreći, odvajanja u neizmjernosti prirode, neumjerene i neuređene plodnosti. Pustinja je u svojem življenju u prirodi koja zavodi i zbunjuje pozvan uvoditi red, pretvoriti okoliš u kojem živi u vrt. To treba shvatiti prije svega kao metaforu duhovnoga traženja. To može također doprinijeti definiranju pustinjačkoga života u ekološkoj perspektivi, u prihvaćanju novih načina života spojivih s ispravnim odnosom prema stvorenom svijetu. Takva pozornost,

³⁷ Usp. BENEDIKT, *Pravilo*, IV, 21.

kao što nam pokazuje enciklika pape Franje *Laudato si*³⁸, može i mora imati važne dimenzije u načinu života, kako bi svjedočili nutarnju jednostavnost koja se odražava u trezvenosti života.

26. Marginalnost – kao što je rečeno – označava odmak u odnosu na središte, ali je također granica, to je mogućnost pronalazjenja točaka susreta, istraživanja i dijaloga. Jedno od svetih mjesta marginalnosti u tome smislu jest monaška gostoljubivost. O njoj je sveti Benedikt govorio kao o poštovanju svih ljudi³⁹, koje nije samo fizičko, nego je i duhovno. No gostoprimitstvo bi za pustinjake ipak moralo biti neredovita prigoda ako se želi sačuvati stanje molitvene odvojenosti. U vjernosti svojoj karizmi, satkanoj od samoće i zajedništva u Isusu Kristu, pustinjaci mogu postati »stručnjaci za humanost«⁴⁰. Eremitizam, kao izraz traženja pounutrašnje i ujedinjenja, može biti točka sučeljavanja i osvješćivanja nekih vidova traženja smisla za sebe i za svijet, koje pustinjak dijeli s našom braćom u vjeri i čovječstvu. Zato su mnogi pustinjaci u pokoncilskom razdoblju, polazeći od svoga iskustva kontemplativnoga ili monaškoga života, bili promicatelji otvaranja i dijaloga s monaškim oblicima drugih crkava i drugih religija, kao i s drugim izrazima ljudskoga duha, u traženju imena Božjega i njegova Lica. Ta su iskustva plodna i poticajna za cijelu Crkvu sve dok idu ruku pod ruku s ozbiljnošću u odnosima, pomnim studijem i revnosti u molitvi.

³⁸ FRANJO, *Laudato si*?, Enciklika o brizi za zajednički dom (24. V. 2015.).

³⁹ Usp. BENEDIKT, *Pravilo*, IV, 8.

⁴⁰ PAVAO VI., *Govor u Ujedinjenim narodima* (4. X. 1965.).

PUSTINJAČKI ŽIVOT
U MJESNOJ CRKVI

Vrste pustinjača

27. U aktualnom crkvenom kontekstu mogu se prepoznati neke vrste pustinjača/ pustinjačinja:

- a) članovi (klerici/laici) ustanova pustinjačkoga ili polupustinjačkoga života čiji je život uređen općim i vlastitim pravom
- b) članovi (klerici/laici) ustanova posvećenoga života, monaškog ili apostolskog, koje predviđaju mogućnost provoditi pustinjački život uređen vlastitim pravom
- c) vjernici (klerici/laici) koji provode pustinjački život bez zavjetovanja evanđeoskih savjeta⁴¹
- d) vjernici (klerici/laici) koji zavjetuju evanđeoske savjete čistoće, siromaštva i poslušnosti, pomoću zavjeta ili koje druge svete veze, u ruke dijecezanskoga biskupa⁴².

28. U kanonu 603. priznat je *oblik pustinjačkoga života* i predstavljeni su njegovi konstitutivni elementi. U obama paragrafima od kojih se sastoji taj kanon korišten je glagol *agnoscere*: Crkva naime, priznajući pustinjački život, postaje njegovim čuvarom i vođom po službi brige i praćenja koju ostvaruje dijecezanski biskup. »Na njega spada priznavanje i poštivanje pojedinih karizama, njihovo promicanje i koordiniranje.«⁴³

U § 2 kanona 603. određuje se da je pustinjač priznat u *staležu posvećenoga života* kad, pomoću zavjeta ili drugih svetih veza, javno zavjetuje evanđeoske savjete čistoće, siromaštva i poslušnosti.⁴⁴

Biskup će, u svojoj pastoralnoj ljubavi i po svojem mudrom sudu, prihvatiti karizmu pustinjačkoga života kao milost koja se ne odnosi samo na točno određeno zvanje pojedinoga krštenika, nego pridonosi izgradnji čitave Crkve.

⁴¹ Usp. ZKP, kan. 603 § 1.

⁴² Usp. *Isto*, kan. 603 § 2.

⁴³ VC, br. 49.

⁴⁴ Usp. LG, br. 43-44.; ZKP, kan. 573-574.

Nastojat će stoga podupirati i pomagati onoga koji – nakon pomnoga razlučivanja – izrazi želju da posveti svoj život Bogu u obliku pustinjačkoga života, kako bi, ukorijenjen u mjesnoj Crkvi i *djelujući u punom zajedništvu s biskupom*, velikodušno odgovorio na poziv prema vlastitim snagama i poštujući vlastitu karizmu.⁴⁵

29. U istom se kanonu određuje da pustinjač polaže zavjete u ruke dijecezanskoga biskupa – *professio in manibus* – i ulazi u okvire ingerencije pastira mjesne Crkve. Pustinjač prije svega ljubi, služi i priznaje Crkvu kao *communio hierarchica*⁴⁶, osobito u odnosu prema dijecezanskom biskupu, prema kojem gaji »sinovsko poštovanje i poslušnost«⁴⁷. Odnos prema autoritetu biskupa proizlazi iz odgovorne slobode pustinjaka koji se jednom kad je prihvaćen u biskupiju ne može smatrati »stranim« njezinu životu, teritoriju na kojem živi, povijesti svetosti utkanoj u duhovne i pastoralne tradicije, institucijama konkretne zajednice.

Naime u odnosu prema biskupu pustinjač, u dvostrukom spomenutom stanju, očituje vlastiti osjećaj pripadnosti mjesnoj Crkvi i uključuje se u njezin hod prema spasenju, s odlikama točno određenoga poziva. Moglo bi se reći da je pustinjakova ovisnost *poslušnost koja je solidarna* s hodom Božjega naroda i njegova pastira, kako bi plodonosno raslo uzajamno razumijevanje. Pustinjač posvećuje stoga stalnu pozornost biskupskom učiteljstvu i uključuje u svoje molitve potrebe biskupije i, napose, nakane biskupa.

⁴⁵ Usp. VC, br. 49.

⁴⁶ Usp. LG, br. 8. i 21-22.

⁴⁷ Izričaj je preuzet iz obreda prezbiterskoga ređenja. (usp. *Rimski pontifikal obnovljen prema odluci Drugoga vatikanskoga koncila, objavljen vlašću Pavla VI., preuređen brigom Ivana Pavla II., Redenje biskupa, prezbitera i đakona*, Vatikan, 1992., br. 138.).

Poziv na pustinjački život

Razlučivanje i formacija

30. Poziv na pustinjački život, koji su učitelji monaškoga života obično predstavljali kao *izvanredan put*, s obzirom na njegovu radikalnost, zahtijeva pomno razlučivanje, u smislu provjere osobnih sklonosti i prikladnosti da se prihvate obveze koje taj oblik života sa sobom nosi. Život u samoći naime, dok pruža prednosti sa stajališta pribranosti i nutarnje sabranosti, može biti prigoda za kušnje, nevolje i nepredviđene situacije koje traže od pojedinca da se s njima hvata ukoštac s osjećajem uravnoteženosti i odgovornosti. Potrebno je stoga pomno i smjerno razlučivanje, sa sviješću o opasnostima na koje se može naići u prihvaćanju toga oblika života.

Drugi vatikanski koncil i kasnije učiteljstvo – sve do posljednjih dokumenata ove Kongregacije, smjernica *Za novo vino nove mješine* i *Dar vjernosti, radost ustrajnosti* – potvrdili su da se formacija ne može ograničavati na izabrana područja i ograničena razdoblja, nego je to svakodnevno iskustvo *sequela Christi*, koje uključuje čitavu osobu kako bi se čuvao *dar vjernosti* i raslo u *radosti ustrajnosti*.⁴⁸

31. Iskustvo koje je sazrijevalo tijekom povijesti toga poziva sugerira da se od onih koji osjećaju sklonost prema tom zvanju traži vrijeme razlučivanja i formacije u nekom samostanu ili u drugoj ustanovi posvećenoga života pod vodstvomiskusne osobe; ili da to budu planirani susreti s jednom ili više osoba koje biskup

⁴⁸ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Za novo vino nove mješine. Od Drugoga vatikanskoga koncila naovamo posvećeni život i još uvijek prisutni izazovi* (6. I. 2017.), br. 33-42.; KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Dar vjernosti, radost ustrajnosti* (2. II. 2020.), br. 46-93.

zaduži da kontinuirano prate točno određeni formacijski hod. Cilj je taj da se postigne formacija koja obuhvaća sva najvažnija ljudska, duhovna, kulturna i relacijska područja.

U toj perspektivi, pustinjač će neizostavno dati posebnu važnost programu trajne formacije, koja odgovara njegovu životnom staležu. Bit će stoga nužno sačuvati otvorenost za suočavanje i provjeru s duhovnim vođom i s dijecezanskim biskupom, koji će pratiti razvoj i sazrijevanje na tome putu.

Na poseban način pustinjač će se nadahnjivati na velikoj duhovnoj baštini pustinijskih otaca i baštini kršćanske tradicije, učiteljstva i svjedočanstava svetaca.

Primanje

32. Provjera će morati obuhvatiti i neke vidove za koje se, u nedostatku specifičnih pravila, mogu korisno prilagoditi odredbe predviđene za primanje u redovničke ustanove, osobito one koje se odnose:

- na zdravlje, prikladnu narav i dovoljnu zrelost, s posebnim naglaskom na psiho-afektivnu uravnoteženost⁴⁹
- na dob, pri čijem utvrđivanju valja ponajprije uzeti u obzir izazove i zahtjeve koje zahtijeva samotnički život
- na provjeru prethodnih iskustava u zajednici formacije (biskupijskoj/redovničkoj) i razloga izlaska ili otpuštanja
- na nepostojanje dugova ili drugih neriješenih uvjetovanosti građanske, kaznene i kanonske naravi.

Ako je riječ o osobama koje su bile članovi neke ustanove posvećenoga života ili neke družbe apostolskoga života ili su bile primljene u sjemenište, trebat će zamoliti pisano mišljenje višega poglavara ustanove ili družbe, odnosno rektora sjemeništa.⁵⁰

⁴⁹ Usp. ZKP, kan. 642.

⁵⁰ Usp. ZKP, kan. 645 § 2.

Javno zavjetovanje evanđeoskih savjeta

33. »Evanđeoski su savjeti (...) ponuđeni svakom Kristovu učniku.«⁵¹ »U stvari, svaka u Kristu preporođena osoba je pozvana da, snagom koja proizlazi iz dara Duha, živi čistoću primjerenu vlastitom životnom staležu, poslušnost Bogu i Crkvi, razumno odricanje materijalnih dobara, jer su svi pozvani na svetost koja se sastoji u savršenstvu ljubavi.«⁵² Iako pustinjaci »ne zavjetuju uvijek javno tri evanđeoska savjeta«⁵³, oni ih ipak žive (usp. 1 Kor 7,29-31), kao svjedočanstvo »najvišeg zvanja, a to je biti uvijek s Gospodinom«⁵⁴, predokus blaženstava Kristova kraljevstva.

Pustinjaci, koji se odluče za to da posvete čitav život Bogu po evanđeoskim savjetima čistoće, siromaštva i poslušnosti, javnim zavjetovanjem pred dijecezanskim biskupom, zavjetom ili kojom drugom svetom vezom⁵⁵, priznati su, kao što je već rečeno, u staležu posvećenoga života. Zavjet je, po definiciji, promišljeno i slobodno Bogu dano obećanje, koje se mora ispuniti, prema klasičnom učenju, *ex virtute religionis*⁵⁶. Druga sveta veza mogla bi biti prisega⁵⁷, obećanje. Tim činom pustinjač izražava čvrstu volju slijediti Krista izbliza kako bi ga vjernije nasljedovao u samotničkom životu.

⁵¹ KKC, br. 915.

⁵² VC, br. 30.

⁵³ KKC, br. 920.

⁵⁴ VC, br. 7.

⁵⁵ Usp. ZKP, kan. 1192 § 1. Zavjet je *javan* ako ga uime Crkve prima zakoniti poglavar, inače je privatn. U vezi s tim je korisno podsjetiti da taj *javni* značaj zavjeta ne ovisi o tome je li javno zavjetovan ili je poznat drugima (s druge strane »javni« su zavjeti i oni koji se polažu u nekoj svjetovnoj ustanovi, pa i kad su članovi dužni strogo čuvati u tajnosti to posvećenje te dakle za njih znaju samo članovi same ustanove), nego samo o tome prihvaća li ga zakoniti poglavar uime Crkve.

⁵⁶ Usp. *Isto*, kan. 1191 § 1.

⁵⁷ Usp. *Isto*, kan. 1199.

34. Čistoća poradi kraljevstva nebeskoga jest »znak budućega svijeta i izvor obilnije plodnosti«⁵⁸, kako bi rađala novoga čovjeka po *mjeri uzrasta punine Kristove* (Ef 4,13). Pustinjak se zalaže živjeti čistoću obvezujući se na potpunu uzdržljivost u celibatu⁵⁹ i u životnom pravilu pobliže određuje njezino duhovno shvaćanje, prema zahtjevima vlastitoga oblika života. Pustinjakov čist, skriven i skrovit, samotnički i tih život bit će hranjen askezom, nepovjerenjem u sebe, mrtvljenjem, čuvanjem osjetila i srca, kao i uređenom organizacijom dana i rada, prikladnim odmorom, dostatnom i umjerenom ishranom, zdravom pozornošću prema zdravstvenom stanju.

Čistoća izabrana kao zahtjev sveopće ljubavi i življena nepodijeljena srca, beskrajno proširuje horizont osobe i produbljuje smisao za odgovornost, a to su pokazatelji osobne zrelosti te odgaja za puninu i tankočutnost osjećaja koji je obogaćuju u preobilnoj mjeri.⁶⁰

35. Evanđeoski savjet siromaštva, prigrljen javnim zavjetom, jedna je od bitnih odlika nasljedovanja Krista izbliza. Temelj toga evanđeoskoga savjeta jest siromašni Krist, koji se nije kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom i koji radi nas postade siromašan (usp. Fil 2,6-11). Posljedica toga jest način života u duhu evanđeoskoga siromaštva, koji se očituje u stvarnom siromaštvu i u siromaštvu duha.

Pustinjak svojim siromaštvom svjedoči istinski ljudsku kvalitetu života koji relativizira dobra pokazujući na Boga kao na apsolutno dobro;⁶¹ jednostavnost, skromnost i strogost života vode ga k potpunoj slobodi u Bogu.⁶²

⁵⁸ *Isto*, kan. 599.

⁵⁹ Usp. *Isto*.

⁶⁰ Usp. PAVAO VI., *Sacerdotialis caelibatus. Enciklika o svećeničkom celibatu* (24. VI. 1967.), br. 56.

⁶¹ Usp. VC, br. 89.

⁶² Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Ekonomija u službi karizme i poslanja* (6. I. 2018.), br. 8.

36. Po primjeru Krista poslušna Ocu, pustinjač se zavjetom poslušnosti obvezuje na podvrgavanje volje biskupu, svojem zakonitom poglavaru, prema životnomu pravilu.⁶³ Zavjet poslušnosti otkriva otajstvo ljudske slobode kao put prianjanja uz Očevu volju. On pretpostavlja i promiče iskustvo dinamizma Duha koji nadahnjuje zajedništvo i poslanje Crkve.

37. Javni bogoslužni čin kojim predsjeda dijecezanski biskup i kojim pustinjač zavjetuje evanđeoske savjete, očituje crkvenu dimenziju toga posvećenja. Zato se to slavlje može održati u nekoj od biskupijskih crkava, na način da očituje pripadnost mjesnoj Crkvi i obvezu koju pustinjač preuzima na sebe pred zajednicom, odnosno u župnoj crkvi u kojoj se nalazi eremitorij, odnosno u crkvi samoga pustinjača. Tako se doziva u pamet posebnu biskupijsku ukorijenjenost toga oblika života, karizme koja može probuditi i hraniti život vjere Božjega naroda.⁶⁴

Ako pustinjač želi nositi odijelo, znak njegova posvećenja,⁶⁵ neka tu odluku donese u dogovoru s biskupom.

38. *Čudesna odvažnost* u Bogu,⁶⁶ koju pustinjaci svjedoče javnim zavjetovanjem evanđeoskih savjeta, vidljivo je predanje, *memoria vivente*⁶⁷ na dobar i lijep evanđeoski život, »*šutljivo propovijedanje* onoga kojemu su se potpuno posvetili«⁶⁸.

⁶³ Usp. ZKP, kan. 601.

⁶⁴ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Iuvenescit Ecclesia. Pismo biskupima Katoličke crkve o odnosu između hijerarhijskih i karizmatičkih darova za život i poslanje Crkve* (15. V. 2016.), br. 1.

⁶⁵ Usp. VC, br. 25.

⁶⁶ Usp. PAVAO VI., *Evangelica testificatio. Apostolski nagovor o obnovi redovničkog života po nauku II. vatikanskog sabora* (29. VI. 1971.), br. 3.

⁶⁷ Usp. VC, br. 22.

⁶⁸ KKC, br. 921.

U svojoj marginalnosti i u svojoj trezvenosti, pustinjački život svijetli je znak za čitavu Crkvu i čovječanstvo našega vremena zato što podsjeća na ljepotu prebivanja u Bogu samom.

Prema *ratio vivendi*

39. Kanon doziva u svijest drugi temeljni vid, odnosno život prema *ratio vivendi*, životnomu pravilu ili *propositum* koji će, na jezgrovit način i u bitnim crtama, predstavljati duhovne i normative elemente specifičnoga identiteta toga poziva.

Životno pravilo podrazumijeva stav onoga koji se neprestano stavlja u školu evanđelja koje je *vrhovno pravilo* posvećenih osoba,⁶⁹ stalno podsjećanje na budnost u pogledu dosljednosti pozivu i vjernosti preuzetoj obvezi.

Taj tekst može biti sastavljen u obliku statuta, pravilnika ili životnoga pravila. Namjera mu je čuvati dar poziva primljenoga od Gospodina⁷⁰ i odlučnog nastojanja oko savršenstva ljubavi.⁷¹

Neka se u izradbi životnoga pravila – sastavljenoga u skladu s općim i partikularnim pravom, učiteljstvom i tradicijom pustinjačkoga života – u mudroj ravnoteži izraze temeljni vidovi oblika života svojstvenoga pustinjaku. Na osobnom putu traženja Boga⁷² pustinjač točno određuje obveze i dužnosti koje proizlaze iz preuzimanja/zavjetovanja evanđeoskih savjeta čistoće, siromaštva i poslušnosti zavjetom ili kojom drugom svetom vezom.⁷³

⁶⁹ Usp. PC, br. 2; ZKP, kan. 662.

⁷⁰ Usp. ZKP, kan. 587.

⁷¹ Usp. *Isto*, kan. 598.

⁷² Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Služenje autoriteta i posluš* (11. V. 2008.), br. 9.

⁷³ Usp. ZKP, kan. 599-601.

Savjet siromaštva uključuje »ovisnost i ograničenje u upotrebi dobara i raspolaganju njima«⁷⁴. U životnom pravilu određuje se također na koji način pustinjač polaže biskupu račun o vlastitom ekonomskom upravljanju, i u odnosu na prihode što ih stječe vlastitim radom i u odnosu na ono što pustinjač prima iz drugih izvora, na primjer od crkvenih ustanova koje eventualno pridonose njegovu uzdržavanju.

U pravilu se, na poseban način, izražavaju smjernice koje moraju biti podvrgnute razlučivanju i odluci dijecezanskoga biskupa, kao zakonitoga poglavara; određuje se usto i pravac kojeg se valja držati u odnosima prema biskupu i obvezama prema biskupiji.

Ako je pustinjač vezan zavjetima, moraju se – i najbolje je da se to učini u životnom pravilu – odrediti: trajanje razdobljâ odsutnosti iz eremitorija; uključivanje ili služenje na području biskupije; eventualno vrijeme i prostor za iskazivanje dobrodošlice i gostoprinstva; slučajevi u kojima je potrebno tražiti dopuštenje biskupa.

Radi toga uputno je da se pustinjač, zainteresiran za sastavljanje pravila, i dijecezanski biskup, koji je pozvan odobriti ga, posavjetuju sa stručnim osobama koje su kadre prosuditi stvarnu podudarnost između postavljenih vrijednosti i zahtjeva vlastitih pustinjačkom životu.

Crkvena razboritost predlaže da se ide postupno, pribjegavajući također odobravanju pravila *ad experimentum*, za određeno razdoblje, prije konačnoga opredjeljivanja. Kako budu prolazile godine, moguće je da se pokaže nužnom revizija. U tom slučaju promjene će nužno biti predane biskupu na odobrenje.

⁷⁴ Isto, kan. 600.

Rad i prostor pustinjaka

40. Pustinjakov život karakterizira dakle djelatna umjerenost i otrgnutost od zemaljskih dobara te zalaganje u zajedničkom zakonu rada, po kojemu se sudjeluje u Božjem djelu stvaranja.

Pustinjak se obično uzdržava radom spojivim sa zahtjevima pustinjačkoga života, navlastito sa samoćom i molitvom. U slučaju da je pustinjak prezbiter, pastoralno obavljanje svećeničke službe mora biti povremeno i neprevladavajuće; zato će se i biskup zalagati oko toga da čuva poseban poziv pustinjaka i neće smatrati da ovaj može biti stavljen na punu raspoloživost za pastoralne potrebe mjesne Crkve.

Dijecezanski biskup, prije primanja u biskupiju i eventualnoga zavjetovanja, pobrinut će se da utvrdi koji izvori jamče pustinjaku odgovarajuće uzdržavanje, stvarna sredstva za egzistenciju, zdravstveno i socijalno osiguranje. Ako se javi potreba da se pribjegne dodatnim izvorima, ordinarij će to procijeniti prema svom mudromu sudu.

41. Eremitorij mora odgovarati zahtjevima najstrože odvojenosti od svijeta i samoći koja potpomaže šutnju i molitvu. To mjesto istodobno ne smije biti previše izolirano, neprohodno i teško pristupačno. Eremitorij ne smije biti predaleko od bogomolje ako pustinjački pripravnik nije prezbiter. Prostori moraju zajamčiti, osim minimalnih preduvjeta za osobni život, također mogućnost mjesta prikladnoga za molitvu, za čuvanje euharistije s biskupovim dopuštenjem i ako je pustinjak svećenik, za slavljenje euharistije. Ako posjed ne pripada biskupiji, zadaća je biskupa osobno ili posredstvom njegova ovlaštenika provjeriti prikladnost izabranoga mjesta.

PUSTINJAK
I UKLJUČENOST U BISKUPIJU

Član pritjelovljen ustanovi posvećenoga života ili družbi apostolskoga života

42. Član redovničke ustanove, svjetovne ustanove ili družbe apostolskog života može prepoznati u svojem hodu *sequela Christi* poseban poziv na pustinjački život zavjetovanjem evanđeoskih savjeta. U tom slučaju, nakon što je pronašao biskupa spremna primiti ga u vlastitu mjesnu Crkvu, obavijestit će pisanim putem vrhovnoga poglavara ustanove o toj svojoj namjeri, uz što će priložiti svjedočanstvo biskupa spremnoga primiti ga u biskupiju na vrijeme kušnje.⁷⁵

Vrhovni poglavar preuzet će na sebe zadatak da tu molbu i eventualna svoja opažanja u vezi s tim dostavi Svetoj stolici. Prijelaz na pustinjački život obaviti će se prema odredbama koje će, u pojedinom slučaju, dati Sveta stolica.

U slučaju redovnika klerika primjenjivat će se također uredbe koje se odnose na inkardinaciju.

43. Veza između dijecezanskoga biskupa i pustinjaka zahtijeva posebnu pozornost i budnost pri promjeni ordinarija dijeceze. Ako se s jedne strane naime mora voditi računa o različitim senzibilitetima u odnosu na taj oblik života, s druge je nužno izbjegavati da pustinjaku i mjesnoj Crkvi uzmanjka jamstvo kontinuiteta u tome zvanju.

Klerik pustinjač

44. Dijecezanski klerik koji, nakon pomnoga razlučivanja i s dopuštenjem vlastitoga biskupa, želi prigrliti pustinjački život ostaje inkardiniran u istu biskupiju. U slučaju u kojem dijecezanski prezbiter, s dopuštenjem vlastitoga biskupa, želi prigrliti pustinjački život u biskupiji u kojoj nije inkardiniran, bit će potrebno

⁷⁵ Usp. ZKP, kan. 684-685.

postići dogovor između dvojice ordinarija kojim će se regulirati aspekti vezani uz prava i dužnosti inkardinacije i oblika pustinjačkoga života.

U životnom pravilu pustinjak prezbyter i biskup odredit će uvjete izvršavanja njegove prezbiterske službe i načine njegove prisutnosti u zajednici s dijecezanskim prezbiterijem, prema koristi Crkve i dobrobiti samoga klerika,⁷⁶ poštujući novo stanje pozvanoga.

Premještaj u drugu biskupiju

45. Zbog veze koja postoji između pustinjaka i dijecezanske Crkve eventualni, obrazloženi, prijelaz u drugu biskupiju morat će biti dogovoren s biskupima dviju biskupija kojih se to tiče. Na poseban način, biskup koji će primiti pustinjaka obaviti će mudro razlučivanje u pogledu njegova uključivanja u dijecezanski kontekst. U slučaju pustinjaka klerika obdržavat će se također ono što je određeno kanonima 267-272 glede ekskardinacije odnosno inkardinacije.

Napuštanje pustinjačkoga života

46. S obzirom na situacije koje dovode do napuštanja pustinjačkoga života dijecezanski biskup preuzet će na sebe obvezu očinske budnosti, mudroga praćenja i pomne pastirske brige. U vezi s tim primjenjivat će se na analogan način – za one koji su zavjetovani – uredbe predviđene za različite slučajeve odvajanja članova iz redovničkih ustanova. Obveza je dijecezanskoga biskupa dati oprost od zavjeta ili svetih veza i otpustiti iz staleža pustinjačkoga života zbog ozbiljnih i utemeljenih razloga, opslužujući analogno i uz potrebne prilagodbe što je predviđeno kanonima 691-704, posebno u pogledu procedurā i prava na obranu.

⁷⁶ Usp. *Isto*, kan. 270.

ZAKLJUČAK

47. »Sinovski odnos s Marijom predstavlja povlaštenu put za vjernost primljenom zvanju i djelotvornu pomoć za napredovanje u njemu i njegovo življenje u punini.«⁷⁷

Majka Božja je »dopustila da je Duh vodi jednim putem vjere prema služenju i plodnosti«⁷⁸. Ona izriče svoj *fiat* planu spasenja (usp. Lk 1,38); radosno žuri putem služenja (usp. Lk 1,39); veliča Gospodinovo milosrđe (usp. Lk 1,46-55); čuva Riječ u svome srcu koje moli (usp. Lk 2,19) »te je svoju sjedinjenost sa Sinom vjerno održala sve do križa«⁷⁹.

»Od naviještenja do uskrsnuća, kroz put vjere koji dostiže svoj vrhunac podno križa, Marija ostaje u kontemplaciji otajstva koje u njoj prebiva.«⁸⁰ Ona je »neprestano uronjena u kontemplaciju Božjeg misterija u svijetu, u povijesti i u svakodnevnom životu svakog pojedinca i svih ljudi«⁸¹.

Nju molimo da prati braću pustinjake i sestre pustinjakinje na putu svetosti; neka »duh svetosti [prožme] i (...) samoću i (...) službu (...) tako da svaki trenutak uzmogne biti izraz samopožrtvovne ljubavi u Gospodinovim očima«⁸²; »svetosti [koja se] sastoji u uobičajenoj otvorenosti transcenciji, izraženoj u molitvi i klanjanju«⁸³.

Neka svoj pogled uvijek uprave prema Mariji, *Stabat Mater*, koja je u *času Otkupljenja* postala Majka sviju, po riječi Vječne Riječi. Neka je slušaju kad nam u onom: »Što god vam rekne, učinite!« (Iv 2,5), pokazuje mjeru ljubavi, kojom se ima odgovoriti

⁷⁷ VC, br. 28.

⁷⁸ FRANJO, *Evangelii gaudium. Apostolska pobudnica o naviještanju Evanđelja u današnjem svijetu* (24. XI. 2013.), br. 287. (dalje: EG).

⁷⁹ LG, br. 58.

⁸⁰ FRANJO, *Vultum Dei quaerere. Apostolska konstitucija o ženskom kontemplativnom životu* (29. VI. 2016.), br. 10.

⁸¹ EG, br. 288.

⁸² GE, br. 31.

⁸³ GE, br. 147.

Jedinom koji nas je *do kraja (...) ljubio* (Iv 13,1); neka je zazivaju od srca kao odana djeca čuvajući riječi koje se »čudesno (...) slažu s onima koje je izrekao Otac u *teofaniji* na Taboru: ‘*Slušajte ga*’ (Mt 17,5)«⁸⁴.

Sveti je Otac odobrio objavljivanje ovih smjernica na audijenciji 31. srpnja 2021. godine.

Vatikan, 14. rujna 2021.

Blagdan Uzvišenja Svetoga Križa

João Braz kard. de Aviz
prefekt

✠ José Rodríguez Carballo, OFM
nadbiskup tajnik

⁸⁴ PAVAO VI., *Marialis cultus. Enciklika o ispravnom štovanju Blažene Djevice Marije* (2. II. 1974.), br. 57.

DODATCI

Primjer obrasca *propositum* i *professio*

1. Riječ je o primjeru obrasca *propositum* i *professio* koji se prilagođava, *servatis servandis*, tekstu obrasca *Obreda redovničkog zavjetovanja*.
2. Neka se u sastavljanju obrasca *propositum* poštuje *ratio* kanona 603. u onome po čemu je pustinjački život prepoznatljiv.
3. Obrazac zavjetovanja u obredu mora poštivati odredbe propisane u pismu Svete kongregacije za redovnike i svjetovne ustanove od 14. veljače 1973. godine objavljenom od Svete kongregacije za redovnike i svjetovne ustanove u publikaciji *Informationes* 1 (1975.), 1, 49.
4. Obrazac *propositum* i *professio* mora odobriti dijecezanski biskup.

PROPOSITUM

Ja, ***,
 u tvoje ruke i pod tvojim vodstvom,
 prečasní oće [*** ime biskupa],
 pastiru Crkve u ***,
 posvećujem svoj život
 na slavu Božju i za spasenje ljudskoga roda
 u strožem odvajanju od svijeta,
 u tišini samoće,
 u revnoj molitvi i pokori.
 Obećavam opsluživati
 pravilo života
 koji si odobrio,
 uzdižući hvalu Gospodinu,
 za dar primanja u ovu Crkvu

kojom ti predsjedáš.

Uzdam se u milost Duha Svetoga

po zagovoru Blažene Djevice Marije

**** [vlastiti biskupijski naslov pod kojim se časti Blažena Djeвица Marija, (lat. devotio)]*

*i našega zaštitnika sv. ***,*

kako bih vjerno odgovorio/la na pustinjački poziv

praćen/a molitvom svetoga Božjega naroda.

PROFESSIO

*Ja, ***,*

na slavu Božju, s čvrstom voljom

da se Bogu posvema posvetim

i izbliza slijedim Krista u čitavom svom životu,

pred vama braćo i sestre,

*u tvoje ruke, prečasni oče *** [ime biskupa],*

*pastiru Crkve u ***,*

zavjetujem doživotnu čistoću, siromaštvo i poslušnost

u obliku pustinjačkoga života

prema pravilu života koje si ti odobrio.

Povjeravam se svim srcem ovoj Crkvi,

kako bih milošću Duha Svetoga

*i uz pomoć Blažene Djevice Marije ***, [naslov zaštitnice biskupije]*

u strožem odvajanju od svijeta,

u tišini samoće,

u revnoj molitvi i pokori,

posvetio/la svoj život na slavu Božju

i za spasenje ljudskoga roda.

Shema životnoga pravila

Shematski elementi, koji su ovdje predloženi, služe kao smjerkaz za sastavljanje nacрта pustinjačkoga životnoga pravila (*ratio vivendi*, kanon 603 § 2) koji treba predati biskupu na odobrenje.

Predgovor

Kratak *opis* osobnog poziva na pustinjački život

1. Poziv na pustinjački život

- 1.1. Poziv na pustinjački život prema životnomu pravilu
- 1.2. Poziv na pustinjački život prema konstitutivnim vidovima predviđenim kanon 603 § 1
- 1.3. Zavjetovanje evanđeoskih savjeta (zavjetima ili drugim svetim vezama) predviđeno u kanonu 603 § 2

2. Formacija

- 2.1. Program trajne formacije
- 2.2. Dijecezanski referenti

3. Prostor i mjesto

- 3.1. Ucjepeljivanje u samotničko okruženje
- 3.2. Blizina nekoj zajednici/samostanu ili župi
- 3.3. Vlastiti oratorij (čuvanje euharistije: kan. 934 i sl.) ili obližnja kapela
- 3.4. Prostori namijenjeni za iskazivanje dobrodošlice/gostoprinstva

4. Duhovni život

- 4.1. Slavljenje ili sudjelovanje u euharistiji
- 4.2. Vrijeme za euharistijsko klanjanje
- 4.3. *Lectio divina*
- 4.4. Liturgija časova
- 4.5. Sakrament pomirenja
- 4.6. Duhovno praćenje
- 4.7. Bdjenje – post – mrtvljenje

5. *Evandeoski savjeti*

- 5.1. Evandeoski savjeti i *propositum*
- 5.2. Zavjetovanje triju zavjeta: čistoće, siromaštva i poslušnosti (usp. kan. 599-601)
- 5.3. Druge svete veze

6. *Odnos prema biskupu*

- 6.1. Uvjeti za primanje i ostanak u biskupiji
- 6.2. Uvjeti i obveze za pripuštanje javnom zavjetovanju evandeoskih savjeta
- 6.3. Uvjeti i obveze pustinjaka klerika inkardiniranog u biskupiju

7. *Odnos s mjesnom Crkvom*

- 7.1. Župna zajednica
- 7.2. Zajedništvo s prezbiterijem (ako je pustinjač klerik)
- 7.3. Iskustva zajedničkoga dijeljenja sa sestrama i braćom pustinjacima

8. *Sredstva komunikacije*

9. *Rad i uzdržavanje*

- 9.1. Prihod od vlastitoga rada
- 9.2. Prilozi biskupijskih ustanova
- 9.3. Novčana potpora ili drugo

10. *Doprinosi za zdravstveno i mirovinsko osiguranje*

- 10.1. Zdravstvena zaštita (javna i/ili privatno osiguranje)
- 10.2. Mirovina

Pogovor (ad libitum)

Kratice

EG	<i>Evangelii gaudium</i>
GE	<i>Gaudete et exsultate</i>
KKC	<i>Katekizam Katoličke Crkve</i>
LG	<i>Lumen gentium</i>
LS	<i>Laudato si'</i>
PC	<i>Perfectae caritatis</i>
VC	<i>Vita consecrata</i>
ZKP	<i>Zakonik kanonskoga prava</i>

Kazalo

UVOD	5
TRADICIJA PUSTINJAČKOGA ŽIVOTA	9
POZIV I IDENTITET PUSTINJAČKOGA ŽIVOTA (kan. 603)	15
Crkveno priznanje	17
U tišini samoće	20
Na hvalu slave njegove	21
Odvajanje od svijeta	26
PUSTINJAČKI ŽIVOT U MJESNOJ CRKVI	29
Vrste pustinjaka	31
Poziv na pustinjački život	33
<i>Razlučivanje i formacija</i>	33
<i>Primanje</i>	34
<i>Javno zavjetovanje evanđeoskih savjeta</i>	35
Prema <i>ratio vivendi</i>	38
Rad i prostor pustinjaka	40
PUSTINJAK I UKLJUČENOST U BISKUPIJU	41
Član pritjelovljen ustanovi posvećenoga života ili družbi apostolskoga života	43
Klerik pustinjač	43
Premještaj u drugu biskupiju	44
Napuštanje pustinjačkoga života	44

ZAKLJUČAK	45
DODATCI	49
Primjer obrasca <i>propositum</i> i <i>professio</i>	50
Shema životnoga pravila	52
<i>Kratice</i>	54

Biblioteka *Dokumenti*

1. *Služenje autoriteta i poslub*
2. *Apostolsko pismo svetoga oca Franje svim posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenoga života*
3. *Radujte se*
4. *Istražujte*
5. *Kontemplirajte*
6. *Identitet i poslanje brata redovnika u Crkvi*
7. *Vultum Dei quarere*
8. *Naviještajte*
9. *Za novo vino nove mješine*
10. *Ekonomija u službi karizme i poslanja*
11. *Cor orans*
12. *Umijeće traženja Božjega Lica*
13. *Dar vjernosti*
14. *Oblik pustinjačkoga života u mjesnoj Crkvi*